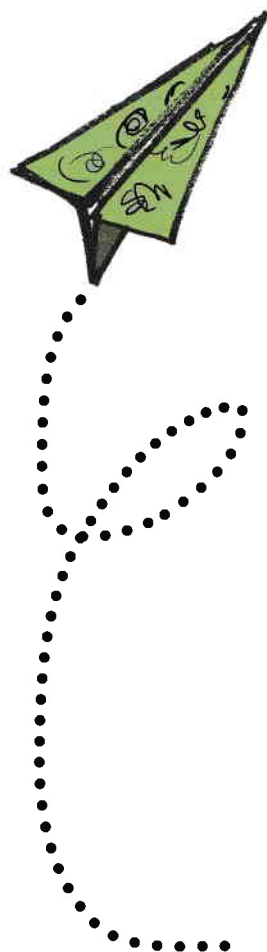

PE URMA BANILOR

EDUCAȚIE FINANCIARĂ PENTRU COPII

*Cine îi primește,
Cine îi cheltuiește,
Unde se duc?*

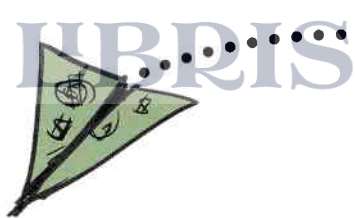
KEVIN SYLVESTER și MICHAEL HLINKA

CUPRINS

O mare pânză de păianjen a banilor	1
Ce sunt banii?	
<i>O scurtă istorie</i>	2
Profit: ura pentru resturi!	
<i>Ce înseamnă de fapt „profitul“?</i>	4
Micul de jun	
<i>Șunca, ouăle, pâinea prăjită și sucul de portocale au o istorie complexă</i>	6
Școala	
<i>Ghiozdanul tău are o poveste de spus</i>	8
Arată bine	
<i>Care este diferența dintre blugii obișnuiți și cei de designer?</i>	10
Ține-te bine!	
<i>Cine și ce primește atunci când cumperi o șapcă de baseball? A, și ai grijă la taxe!</i>	12
Cumpărături găurite	
<i>Cum se compară prețurile diferitelor tipuri de bijuterii?</i>	14
Vânzări	
<i>De ce apar ofertele la vânzări?</i>	16
Pantofi	
<i>De la materia primă la un produs pe care îl poți cumpăra</i>	18
Benzină: este povestea ascunsă din tot ce cumperi	
<i>Totul trebuie să ajungă dintr-un loc în altul înainte să-l cumperi</i>	20
Transportul	
<i>Care este costul mersului pe bicicletă în comparație cu mașina, transportul public sau mersul pe jos?</i>	22
Ora de pauză	
<i>Ciocolată fierbinte, cafea, ceai, ce preferi?</i>	24
Bani de muzică	
<i>Cumperi CD-uri și descarci muzică pe MP3 player</i>	26

Calculează banii

Cum se declină banii într-un obiect scump, precum un computer? 28

Să mâncăm!

Cum decide un restaurant cât de mult să ceară pentru o masă? 30

Nebunie la film!

Film și o gustare – cât costă?!! 32

Valoarea jocului

Comaniile câștigă mai mulți bani din jocuri sau din console? 34

Joacă-te afară!

Poate să fie scump să te menții în formă... sau ieftin. Depinde de sport 36

Cling-clang: telefoane mobile și altele asemenea

Un telefon mobil poate fi scump și la fel și un abonament de telefon 38

Pizza

Livrată vs. congelată vs. gătită: aceleași ingrediente, costuri diferite 40

Supermarket

Supermarketurile mari au multe povești diferite despre bani 42

Păstrează căldura, păstrează răcoarea!

Costă mult să menții casa caldă și comodă 44

Prieteni cu blană

Poți cumpăra iubirea (unui animal de casă)? 46

Mergi la bancă

De la depuneri la retrageri, banii tăi călătoresc pe distanțe mari! 48

Plastic

Chiar dacă plătești cu plastic – tot plătești! 50

Cum se adună totul?

Citește aici pentru ponturi speciale și câteva gânduri de final 52

Citește în continuare!

53

Index

55

O MARE PÂNZĂ DE PĂIANJEN A BANILOR

Bani.

Bani.

Bani.

Toată lumea îi vrea. Unii oameni au mulți. Cei mai mulți oameni nu au destui.

Această carte cercetează unde se duc banii pe care îi cheltui cu adevărat.

Te poți gândi la economie ca la o uriașă pânză de păianjen. Chiar ceva simplu, precum cumpărarea unei doze de suc are o serie de conexiuni complicate asociate.

Sunt fermierii care cultivă porumbul pentru îndulcitori (cine știa?), oamenii care exploatează și prelucreează aluminiul pentru cutie, muncitorii de la fabrica unde fac sucul, oamenii care transportă cutiile pline cu suc și apoi – în cele din urmă – oamenii care dețin și muncesc în magazinul care îți vinde sucul. Și asta nu e totul. Fiecare persoană din această pânză are niște cheltuieli și apoi taxe pentru munca sa. Toate acestea se adună și așa se ajunge la prețul pe care îl plătești pentru orice produs. Această pânză a devenit și mai complexă pe măsură ce economia (fabricarea, cumpărarea și vinderea lucrurilor, în general vorbind) a devenit globală. Cu mai puțin de 100 de ani în urmă, mulți oameni își obțineau hrana din fermele locale sau din mici magazine care își procurau produsele de la ferme locale. Simplu, nu? Totuși, mâncarea pe care o mănânci azi ar putea veni din China, Venezuela și California. Cum ajunge aici? Cât costă toate astea?

Această carte te va ajuta să afli, urmărind firele.

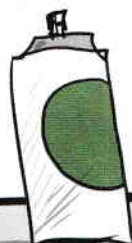
Asta te poate ajuta să îți explici de ce o creștere a prețului la benzină la 1 000 de kilometri depărtare de casa ta înseamnă că punga de chipsuri de cartofi va fi mai scumpă săptămâna viitoare. Îți va spune și pentru ce plătești atunci când alegi blugi obișnuiți în locul celor extravaganti, de designer, și de ce cerneala de imprimantă este unul dintre cele mai profitabile produse de pe planetă.

Cunoașterea este foarte importantă. A ști de ce anumite lucruri costă atât de mult te poate face să le apreciezi mai mult, la fel și pe oamenii care ți le aduc. Și a ști unde se duc banii tăi te poate ajuta să devii un consumator mai bun.

Deci unde se duc banii *tăi*?

Dă pagina și află.

Atenție! Prețurile pentru exemplele din cartea aceasta sunt doar estimări și sunt rotunjite. Prețurile se schimbă tot timpul, așa că să nu te duci la magazinul local și să spui: „Sylvester și Hlinka îmi spun că mărul acesta ar trebui să coste doar 50 de bani!”.

CE SUNT BANII?

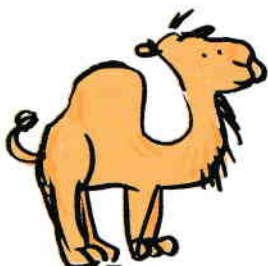

Înainte să începem să aflăm unde se duc banii, ar trebui să răspundem la o întrebare de bază: ce naiba sunt banii, până la urmă?

Practic, banii reprezintă valoarea pe care o atribuim lucrurilor, de exemplu unui player de muzică digital sau timpul necesar preparării unui hamburger sau al livrării a 100 de ziare înainte să răsară soarele.

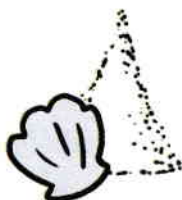
Anul 8000 î.Hr.

Sistem de troc.
Oamenii primitivi făceau schimb („troc”) de bunuri pentru alte bunuri (de exemplu, cămile la schimb pentru covoare). Uneori dădeau munca pe bunuri.

Anul 3000 î.Hr.

Oamenii încep să facă schimb de bani pentru muncă sau bunuri. De exemplu, dacă aveai o cămilă dar nu voiai să cumperi un covor, puteai să vinzi cămila vânzătorului de covoare dacă acesta îți dădea „bani” ce reprezentau valoarea cămilei. Cochiliile sunt o formă de bani. În Roma antică era folosită sarea în loc de bani.

Anul 1000 î.Hr. Apar primele monede. Sunt făcute din aur sau argint și poartă chipul regelui, împăratului sau al altei persoane puternice ștanțat în metal. Este modul în care persoana puternică garantează valoarea monedei.

Anul 600 d.Hr.

China antică folosește banii de hârtie.

Anul 1400 d.Hr.

Aztecii folosesc boabe de cacao drept bani.

Cuvântul „salariu” (cu cât este plătită o persoană într-un an pentru că își face treaba) provine din cuvântul latin pentru sare, deoarece în Roma oamenii erau plătiți în sare.

Bancnotele, monedele și numerele țin locul a ceea ce credem noi sau suntem de acord că valorează ceva. Deci dacă un vânzător decide că produsul său valorează 50 de lei, atunci trebuie să dai o bancnotă de 50 de lei pentru acel produs. Guvernul care emite bancnotele garantează acea valoare astfel încât bancnota de 50 de lei să aibă aceeași valoare atunci când vânzătorul se duce și o cheltuie în altă parte.

Numărul „50” din contul tău bancar reprezintă același lucru și fie îl poți lăsa acolo ca un număr (drept economii) sau îl poți scoate (ca bancnotă) și cheltui drept ceva „real” (bancnota), care poate fi schimbată pe altceva care este „real” (un produs sau un serviciu).

Ai înțeles? Bun!

Hai să cheltuim niște bani.

Anul 1600 d.Hr.

Europa începe să facă bani de hârtie. Da, mulți oameni au cărat cu ei monede grele ani întregi. Vai!

Anul 1800 d.Hr.

Aurul este „standardul”. O țară poate să imprime atâția bani cât aur are ca să îi susțină. De exemplu, fiecare liră britanică este egală cu o jumătate de kilogram de aur.

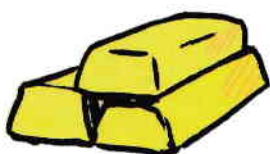
Anul 1942 d.Hr.

Standardul aurului este eliminat. Guvernele cad de acord că pot imprima bani care valorează mai mult decât aurul pe care îl au.

1950 d.Hr.

Diners Club devine primul card de credit, permițând clienților să mănânce acum și să plătească mai târziu. Au apărut apoi multe carduri și acum oamenii pot folosi carduri de plastic ca să plătească pentru aproape orice.

AZI. Banii conțin tot felul de elemente de siguranță care să-i împiedice pe falsificatori să copieze bancnotele: holograme, fire speciale și chiar coduri și filigrane ascunse.

PROFIT: URA PENTRU REȘTURI!

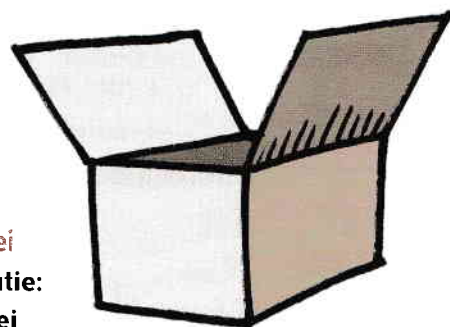
Orice discuție despre unde se duc banii duce la o discuție despre la cine ajung. Atunci când cumperi ceva, cei mai mulți se duc la oamenii implicați în realizarea și vânzarea produsului sau a serviciului. Ceea ce rămâne după plata tuturor cheltuielilor pentru acel produs sau serviciu se numește „profit”.

Imaginează-ți un produs, o pereche de pantofi sau o pereche nouă de blugi grozavi... sau chiar o cutie de carton. Este prețul pe care îl plătești pentru ea. Apoi este costul materialelor. Deci prețul pe care îl plătești, minus costul materialelor, trebuie să fie profitul. Dar, nu! Mai sunt și alte cheltuieli.

- Pe lângă costul materialelor sunt cheltuieli cu munca, aparatele și manufactura, depozitarea și expedierea, practic toate aspectele legate de producție.
- Și, apoi, sunt cheltuielile cu afacerea, personalul, chiria pentru magazin, electricitate pentru iluminat, cercetare pentru noi produse, sisteme computerizate și altele.

Ce rămâne din prețul pe care l-ai plătit și după plata costurilor este profit pentru cineva.

Să folosim un exemplu simplu pentru a ilustra acest lucru: o cutie de carton de 50 de lei. Prețul de 50 de lei include cheltuieli cu realizarea cutiei, care, la rândul ei, include costul cartonului, al bandei adezive și al lipiciului, salariile pe care compania le plătește muncitorilor săi și costul depozitării și expedierii cutiei. Dar nici acum povestea nu este întreagă.

Cutie se vinde pentru: 50 lei

Costuri mai mici pentru cutie:

Carton: 10 lei

Bandă, lipici: 5 lei

Expediere etc. 5 lei

Costuri totale: 20 lei

Ce rămâne: 30 lei

Deci fabricantul cutiei câștigă 30 de lei pentru fiecare cutie? Nicidecum!

Fabricantul cutiei vinde cutia unui magazin și magazinul îți vinde ție cutia. Fabricantul cutiei și proprietarul magazinului au costuri și amândoi vor să bage bani înapoi în buzunare. Să mai adăugăm niște costuri și să vedem cine și câți bani câștigă.

Costuri cu realizarea cutiei (de mai sus):

20 lei

Alte costuri – calculate pe cutie:

Creșterea costului cartonului: 0,50 lei

Creșterea costului cu munca și aparatele: 0,50 lei

Costul unor cutii stricate în urma unei inundații: 0,50 lei

Costuri totale: 21,50 lei

Fabricantul cutiei vinde magazinului fiecare cutie pentru 25 lei.

Asta înseamnă că fabricantului de cutii îi rămân 3,5 lei pentru fiecare cutie.

Proprietarul magazinului va vinde cutia la prețul de 50 lei, dar are și el costuri:

Vânzarea cutiei către client:

50 lei

Costuri mai mici:

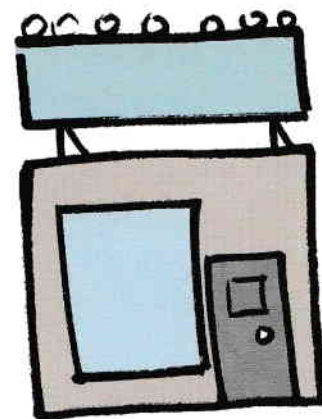
Costul cutiei pentru magazin: 25 lei

Utilități (iluminat etc.): 2,5 lei

Chirie: 5 lei

Personal vânzări și pierderi de la alte produse care nu se vând bine: 15 lei

Ce rămâne proprietarului magazinului per cutie: 2,5 lei

Fabricantul de cutii trebuie să facă multe cutii pentru ca acei 2,5 lei per cutie să se adune și să devină un salariu! Și același lucru este valabil și pentru cei 2,5 lei ai proprietarului de magazin. Realitatea este că oamenii nu se îmbogățesc din vânzarea a doar câtorva lucruri. Când tragi linie, adesea totul se rezumă la volum: să vinzi multe obiecte pentru ca fiecare profit mic să se adune.

Folosim mult expresia „când tragi linie“, dar ce înseamnă asta? Provine din domeniul matematicii. Când aduni, scazi sau înmulțești un șir de numere, rezultatul este la capătul șirului. Și acel număr de jos, sau de „sub linie“ îți spune ce înseamnă celelalte numere după ce s-a făcut calculul. Când oamenii vorbesc despre costuri de afaceri și profituri, vorbesc despre două feluri de profit:

> Profitul brut este ce rămâne după cheltuielile cu realizarea unui produs sau serviciu și punerea lui pe piață: materiale, forța de muncă, costuri cu aparatele și de manufacturare, costuri cu depozitarea, transportul, practic, tot ce este legat de producție.

> Profitul net este ceea ce rămâne după ce sunt deduse toate celelalte cheltuieli implicate în vânzarea produsului. Asta include lucruri precum chirie, iluminat și asigurare. Profitul net se numește adesea câștig și acesta este obținut de proprietarii afacerilor. În această carte, atunci când vezi expresiile „ce rămâne“ sau „profit“ nu înseamnă că banii se duc toți în buzunarul unei singure persoane. În majoritatea cazurilor din această carte, „profit“ înseamnă „profit net“, dar mereu vor exista alte cheltuieli deduse înainte ca banii să intre în buzunarul cuiva.